

KADINLARIN SİYASAL KATILIMI; ADALET VE KALKINMA PARTİSİ VE YENİ AZERBAIJAN PARTİSİ ÖRNEĞİ

Ulviyya BABAYEVA*

Özet

Teknolojik çağda yaşamımızın bir çok avantajı olduğu herkes tarafından kabul edilebilir bir gerçektir. Özellikle internet ve sosyal medyanın her yerde karşımıza çıkması bu durumu kanıtlar niteliktedir. Değişime ayak uydurmak ve rekabet ortamından başarılı bir şekilde çıkmak kurum ve kuruluşlar için önemli bir etkidir.

Buradan hareketle Adalet ve Kalkınma Partisi ve Yeni Azerbaycan Partisinin 1 Kasım 2015 tarihinde, Azerbaycan ve Türkiye’de gerçekleştirilen genel seçimlerde kadınlara ve kadın milletvekili adaylarına yönelik kampanya çalışmalarını ve partilerde kadınların siyasal katılımına yönelik ne gibi çalışmalar yaptığı araştırılmıştır. Bu nedenle çalışmada Ak Parti Kadın Kolları ve YAP Kadın Kolları yetkilileri ile nitel araştırma yöntemlerinden biri olan derinlemesine görüşme – mülakat yapılmıştır. Yapılan mülakatlar sonucunda kadın kolları çalışmalarının, seçim zamanında kadınların desteğini kazanmak, partinin toplumda olumlu imaj oluşturmasını sağlamak ve partilerin oy oranını arttırmak amacıyla gerçekleştiği görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Ak Parti, Yeni Azerbaycan Partisi, 1 Kasım 2015 genel seçimleri, Parti Kadın Kolları, kadınların siyasal katılımı, demokrasi.

POLITICAL PARTICIPATION OF WOMEN; JUSTICE AND DEVELOPMENT PARTY AND THE EXAMPLE OF NEW AZERBAIJAN PARTY

Abstract

It is a fact known to everyone that our life has got a lot of advantages in the technological age. Especially the emergence of internet and social media in all areas of our lives appears to prove this situation. Keeping up with this changing level and succeeding in a competitive environment is an important factor for institutions and organizations.

* İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler Anabilim Dalı,
babayeva_u@yahoo.com

With this point in mind, Justice and Development Party and New Azerbaijan Party political parties' election campaigns for women and women parliamentary candidates during the elections held in Azerbaijan and Turkey on 1 November 2015 have been investigated in this study, as well as what kind of actions they have done for women's political participation. Therefore an interview, which is one of the qualitative research methods, was conducted with the officials of the Women's Branches of Justice and Development Party and New Azerbaijan Party. As a result of the interviews, it was seen that the aim of the women's branches was to obtain the support of the women, to increase the votes of the party in the elections, and to establish a positive image of the parties in the society.

Key words: Ak Party, YAP Party, 1 November 2015 general elections, Women's Branches of Party, women's political participation, democracy.

GİRİŞ

Demokrasi, tüm dünyada en iyi yönetim biçimi olarak kabul edilen ve gelişmiş ülkeler tarafından uygulanan bir sistemdir. Demokrasilerde halkın denetimi mutlak ve böyle bir sistemde her yurttaş eşit temsil edilme hakkına sahiptir.

Demokrasiyi oluşturan ve demokrasinin devamını sağlayan seçim sistemi, halk tarafından iktidarın seçilmesi anlamına gelmektedir. Demokratik bir seçimin başlıca şartlarından birisi kadınlara ve erkeklere eşit ağırlıkta seçme ve seçilme hakkının tanınmasıdır. Tüm dünyada ilkel olarak bilinen bu olgu Türkiye`de ve Azerbaycan`da bir çok nedenlerle ilgili sadece kabul edilen yasa ve kanunlarla sınırlı olup, uygulamada yok sayılmaktadır. Kadın ve erkek eşitsizliği tüm alanlarda karşımıza çıktığı gibi, toplumsal yaşamda da hemen hergün rastladığımız bir problemdir. Genellikle ataerkil toplumun bireyleri olarak hergün bu gibi olgularla karşı karşıyayız. Kadına ve erkeğe atfedilen roller, esasen toplumsal olarak, insan fizyolojisine dayandırılırsa kültürel değerlerin ve şartların bu gibi kalıpların oluşmasında çok büyük rolü vardır. Ve bu kalıplar kadınların belirli ve sınırlı mesleklerde çalışmalarına neden olmaktadır. Bu düşünceden hareketle 1 Kasım 2015 yılında Türkiye`de ve Azerbaycan`da gerçekleştirilen genel seçimler neticesinde kadın adayların erkek adaylara oranla daha az temsil olunması önemli bir problem olarak görülmektedir. Ayrıca, Türkiye`de ve Azerbaycan`da 1 Kasım 2015 tarihinde gerçekleştirilen genel seçimler baz alınarak, kadınların siyasetteki katılım oranını incelemek, iktidar partileri olan Ak Parti ve YAP`ın seçimlerde kadınlara sunduğu temsil hakkını ve kadın adaylara yönelik seçim kampanyalarını değerlendirmek ve kadınların politikaya katılımındaki engelleri

belirleyerek, onların siyasal katılımını desteklemek ve arttırmak için ne tür işlerin yapılması gerektiğini ortaya koymak temel amaç olarak belirlenmiştir. Araştırmaya ek olarak, Ak Parti ve YAP partisinin kadın politikası, kadın kollarının hedefleri ve çalışmaların incelenmesi hedeflenmektedir.

Makalede, demokrasi ve siyasal kavramlar incelenerek, kadınların siyasal katılımı, siyasi partilerde kadının yeri ve seçim kampanyalarında kadın kimliğinin sunumuna dair teorik bilgilere yer verildikten sonra Ak Parti ve YAP Kadın Kolları görevlileri ile nitel yöntemin bir tekniği olan derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında genel bir tablo ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

1. Demokrasi ve Siyasal Katılım

Yüzyıllardır halklar varolmak ve varlıklarını sürdürebilmek için savaşmışlardır. Ve yıllarca, hatta asırlarca devam eden bu bitmek bilmeyen savaşların sonucunda bir çok halk özerklik kazanmış ve zamanla kendi devletlerini kurmuşlardır. Bugün Birleşmiş Milletlere (BM) üye 192 devletten oluşan dünyada 200'ün üstünde halk vardır (<http://www.un.org/en/member-states/>). Genelde toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık devlet olarak tanımlanmaktadır.

Demokrasi Yunancadan gelen bir kelimedir, “demos” halk, kratein “yönetmek”, “hükmetmek” sözcüklerinden ibaret olup, anlamı “demokratia”, yani, “halk idaresi”dir. Demokrasi terimine ilk defa M.Ö. V yüzyılda Yunan Heredotos'un Tarihi'nde rastlanmıştır (Dunn, 1994: 13-21). Tüm vatandaşların eşit haklara sahip olduğu bir yönetim biçimidir. Robert Dahl demokrasiyi en iyi yönetim biçimi olarak nitelendirmiştir. Dahl'a göre, demokrasi temelde tiran ve diktatörlerin yönetimi ele almasının önüne geçen bir sistemdir. “Demokrasi aslında sadece bir yönetim şekli değildir. Haklar, demokratik kurumların olmazsa olmaz zorunlu unsurları ve demokratik yönetim sürecinin temel yapı taşlarıdır” (2015: 57-60). Demokrasi sadece bir devletin yönetim biçimi olmasının yanında, devlet bireylerinin demokratik düşünce ve fikirlere sahip olması ile de nitelendirilmelidir. Örneğin bir devlet, halkına belirli fikir ve düşünceleri benimsetme çabasıdaysa ve herhangi bir dinsel veya ahlaksal inançları aşılyorsa bu sistem demokrasiyle bağdaşmaz. Demokraside düşünce,

toplanma ve örgütlenme özgürlüğü başta gelir. Ayrıca, Charles Taylor'a göre, demokrasi ötekini kabul etmenin bir yoludur (Touraine, 1997: 12). Nitekim, demokrasi toplumdaki farklı görüşe sahip bireyleri kabul etme ve onların tercih ve görüşlerine saygı gösterme faaliyeti olarak kabul edilmektedir. Demokratik bir ülkede seçim son derece önemlidir. Demokrasi ve seçim kesinlikle birbirinden ayrı düşünülemez. Bu iki kavram birbirini tanımlamakta ve tamamlamaktadır. Demokrasilerde seçim, halkın siyasal yaşama katılmasında önemli rol oynayan bir temsil aracıdır.

Politikada en önemli işlevlerden biri de katılımıdır. Siyasal katılım bireysel ve toplumsal olmak üzere iki yönlü değerlendirilmektedir. Bireysel siyasal katılım özellikle oy verme davranışına ilişkindir ve aslında seçmenin tek başına yerine getirebileceği bir eylemdir (Yaraman, 2015: 15). Siyasal katılım demokrasinin oluşmasında ve pekişmesinde en büyük role sahip bir işlevdir. Adından da anlaşılacağı üzere siyasal katılım, bireyin kendi fikir ve inançlarını ifade ederek siyasal sürece katılma durumudur. Sosyal bilimlerde “siyasal katılım” terimi, bir vatandaşın herhangi bir siyasi meselenin sonucunu etkilemek üzere aldığı bir eylemi tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Siyasal katılım türleri genel olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlar “bireysel siyasal katılım” ve “toplumsal siyasal katılım”dır. Bireysel siyasal katılıma örnek olarak bireyin “oy verme” işlemini gösterebiliriz, “toplumsal siyasal katılma”nın en temel biçimleri siyasal partilere veya siyasal derneklere üye olmak, aktif olarak görev almak, seçimlerde aday olmak, gösteriş, yürüyüş ve mitinglere katılmak vb. faaliyetlerdir (Çadır, 2011: 12).

2. Kadınların Siyasal Katılımı ve Karşılaştıkları Engeller

21.yüzyılda teknoloji çağında yaşamamıza rağmen, kadın sorunu halen gündemdeki yerini korumaktadır. Özellikle az gelişmiş ülkelerde kadınlar şiddeti daha yoğun yaşamaktadır. Yaşamın her alanında olduğu gibi kadınların siyasette temsili de yeterince olmadığı görülmektedir. Demokrasi ilkesinin egemen olduğu toplum ve ülkelerde ilk olarak kadın sorununu gündeme getirmek büyük önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalara ve istatistiksel verilere göre, tüm dünyada kadınların siyasal katılımı ve siyasi organlarda yer alma durumu erkeklerden düşüktür. Bölgesel olarak bakıldığında bu konuda en yüksek oranlara sahip ülkelerin İskandinav ülkeleri, en düşük oranlara sahip ülkelerin de Arap ve Pasifik ülkeleri olduğu görülmektedir. 2015 Nisan ayı itibarıyla kadınların parlamentoda temsili, İskandinav ülkelerinde % 41,5;

Arap ülkelerinde % 16,1 iken, Pasifik ülkelerinde ise %15,7'dir. Türkiye'nin ve Azerbaycan'ın da içine dahil edildiği bölge Asya'da ise kadın temsil oranı % 18,4'tür (Demir, 2015: 35-47).

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2016 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği raporuna göre, hiçbir ülke cinsiyet eşitsizliğini gidermeyi başaramamıştır. Ekonomi, eğitim, sağlık ve politika olmak üzere 4 başlıkta toplanan rapor, kadın ve erkek arasındaki ekonomik uçurumun küresel çapta % 59'luk bir oranla daha da derinleştiğine işaret etmektedir. Bunun nedeni ise kadınların erkeklerden daha az gelire sahip olmasıyla bağdaşmaktadır. 144 ülkenin değerlendirildiği raporda, en iyi puan alan ülkeler İskandinav ülkeleridir ve bu ülkeler arasında ilk sırada İzlanda yer almaktadır (<https://www.weforum.org/reports/the-global-gender-gap-report-2016>). Listenin son sırasında ise, daha önceki raporlarda da olduğu gibi yine Yemen yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğini gidermede ise % 12'lik bir ilerleme kaydeden Nikaragua ilk sırada görülmektedir. Listede Türkiye 130. sıradayken, Azerbaycan 86. olmuştur.

Daha önce de belirtildiği üzere, demokrasilerde siyasal katılım en önemli faktörlerden birisidir. Siyasal katılım toplum bireyleri yaşadıkları ülkenin bir nevi kaderini belirlemektedir. Siyasal katılım demokraside ne kadar önemli ise, bireylerin eşit bir biçimde, yani kadın ve erkek ayrımcılığı yapılmaksızın, katılım sağlaması da bir o kadar gereklidir. "Eşit siyasal katılım, seçilmiş ya da atanmış bütün siyasal alanlarda ve kamu politikalarının oluşturulması süreçlerine katılan ve karar veren her düzey görevde eşit olunması durumunu ifade etmektedir" (Aydemir ve Aydemir, 2011: 7).

Kadın ile erkek arasındaki farklılıklara yıllarca çeşitli açıklamalar getirilmiştir. "Kadın-erkek arasındaki ilişkilerde kadınların ikincil konumda görülmesi, biyolojik, fizyolojik ve ya kültürel faktörlere dayandırılarak açıklanmaktadır" (Demir, 2015: 20). Bu farklılıkların arasında ilk sırada biyolojik fark kuramı gelmektedir. Biyolojik özellikler üzerine kadınların doğurma yeteneğinin olması, erkeklerin ise böyle bir yeteneğe sahip olmaması gösterilmiştir. Yani biyolojik özellik kadın ve erkek arasında cinsiyet ayrımcılığına neden olmaktadır. Ancak Akal'a göre, kadınlar erkek üstünlüğüne sonradan boyun eğmiş olsalardı, bunun nedenini biyolojik bir farklılıkta aramak mümkün olabilirdi. Ama kadın, toplumun kurulmasıyla, boyunduruk altına girmişse, bu bağ erkeğin biyolojik ayrıcalıklarından doğmuş olamaz, çünkü tabiatta böyle bir boyunduruğu gerekli kılacak ayrıcalığa rastlanmaz (1994: 22). Eagly'e göre ise, kadın

ve erkek biyolojik farklılıktan öte, psikolojik olarak da farklıdırlar. Yani kadınlar hamile ve hasta olduğu dönemlerde onları yiyecek-içecek ve diğer gerekli ihtiyaçlarının karşılanması için kendilerine bir eş – erkek seçmektedirler. Erkekler ise kadına sahip olmak için kendi statü ve maddi imkanlarını kullanmaktadır. Ayrıca, kadınlar erkeklere nispete daha çok duygusal ve şiddet karşıtı olmaktadır. ‘Siyasette duygusallığa ve hoşgörüyü yer yoktur’ düşüncesi üzerinden yola çıkıldığında ‘siyaset kadın işi değildir’ gibi fikirler ortaya çıkmaktadır (Tekeli, 1988: 11-57).

Sosyal rol kuramı da kadın ve erkek farklılıklarını etkileyen alanlardan birisidir. Örneğin küçük yaşlardan itibaren kız çocuklarına bebek oyuncakların alınması, onlara yemek pişirmek ve ya dikiş işleri gibi ev işlerinin öğretilmesi, erkek çocuklara araba, uçak gibi oyuncakların alınması, ekonomik anlamda kullanabilecekleri becerilerin öğretilmesi, gelecekte kadın ve erkek bağlamında bireyler arasındaki ayrımcılığa neden olmaktadır. Toplumun kadına atfettiği roller nedeniyle, kadınlar belirli meslek gruplarında çalışmakta ve hayatlarını sürdürmektedir. Örneğin kadınların çalışma yaşamında hemşirelik, öğretmenlik, sivil toplum çalışmalarında yardım dernekleri, siyasal partilerde kadın kolları gibi alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Hal böyle olunca kamusal yaşamda da geleneksel ataerkil rollerinin yeniden üretildiğine şahit olmaktayız (Yaraman, 2015: 26). Beauvoir’e göre, “kadınlara verilen medeni haklar ve özgürlükler, iktisadi özerklikle tamamlanmadıkça, kağıt üzerinde kalmaya mahkumdur” (1993: 133).

Son zamanlarda kadınların kürtaj sorunu gündeme sık sık gelmektedir. Türkiye’de evli bir kadın hamileliğini sona erdirmek niyetindeyse, mutlaka eşinden izin alması gerekmektedir. Eğer eşi hastaneye gelemiyorsa, onun imzaladığı belge gösterilmelidir. Azerbaycan’da ise bu durumun tam aksine olumlu olarak kadınlar kendi rızaları ile tek başına hamileliği sonlandırma yetkisine sahiptir (‘Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında’ qanun, madde 30, <http://www.e-qanun.az/framework/4078>). Yaraman’a göre, kadınların resmi siyasetteki niceliksel ve niteliksel yokluğu, birbirini izleyen, besleyen ve birbirinin içinde üç ana görüşe dayanmaktadır. Bunlar: Kadınlık durumunu gözetmeyen biçimsel yasal düzenlemeler, ataerkil toplumsallaşma sürecinde cinsiyetçi norm ve değerlere göre öğrenilen kadın rolleri ve iki kutuplu cinsiyet kurgusu üzerinden yapılandırılmış sosyopolitik sistemdir (2015: 19).

“Din, toplumda kadına bağışlamayı alışkanlık haline getirdiği başka bir doğrulama aracıdır. Özgürlüğe – hatta kadınınkine bile – belli bir pay ayıran çağdaş toplumda din, bir baskı aracından çok bir uyutma aracı olarak ortaya çıkmaktadır” (Beauvoir, 1993: 40-41). Phillips’e göre, kadınların toplumsal konumunu günümüzde de şekillendirmeye devam eden, istatistiksel olarak anakronistik olsa bile yine de güçlü olan varsayım, erkeklerin iş dünyasında, kadınların ise ev dünyasında var olduklarıyla bağdaştırılmaktadır (2012: 106).

Kısaca özetlersek, yapılan bir araştırmada, kadınların siyasal yaşama katılımını zorlaştıran nedenler 6 grupta toplanmıştır (Demir, 2015: 22):

- Kadınların yeterli düzeyde ekonomik özgürlüğe sahip olmaması,
- Politikanın erkek işi olduğu ile ilgili kalıplaşmış inanç,
- Kadınların eğitim düzeyinin yetersiz oluşu,
- Kadınların aile sorumlulukları,
- Siyasal sistemin işleyişi,
- Kadınların siyasete ilgisiz oluşu.

3. Siyasal Partilerde Kadının Yeri

Türkiye’de kadınlar 20 Mart 1930’da belediye seçimlerinde seçme hakkını elde etmelerine rağmen, milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkını 4 yıl sonra, 5 Aralık 1934’te yapılan Anayasa değişikliğiyle kazanmıştır. 1933 yılında Köy Kanunu’nda muhtar seçme ve köy heyetine seçilme hakkı düzenlenmiştir. İlk defa meclis seçimlerine 1935’de katılan Türk kadınları mecliste 18 sandalye kazanmayı başarmıştır

(<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/bitstream/handle/11543/2109/200902268.pdf?sequence=1&isAllowed=y>). Azerbaycan’da kadınlara seçme ve seçilme hakkı ilk defa 1918’te Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti döneminde (1918 – 1920) verilmiştir. Böylece ADC Doğu’da kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanıyan ilk ülke olarak tarihe geçmiştir.

Siyasi partiler demokratik siyasal sistemin en önemli kurumları arasında yer almaktadır. Kadınların siyasete katılmasındaki en önemli görevlerden biri de siyasi partilerin sorumluluklarıdır. Demokrasinin en temel öğelerinden olan siyasi partiler, toplumda kadın ve erkek cinsel ayrımcılığı olmadan siyasal katılımı sağlamakta bizzat sorumludur. 1970'lerden başlayarak siyasi partilerin programlarında kadın konuları yer almaya başlamıştır. Kadınların parlamentoda sandalye kazanması adaylığını ileri sürdüğü partinin programı, ideolojisi ve gücü ile birebir ilişkilidir. Bütün demokratik ülkelerde, siyasi partilerin çoğu, kadın kolları veya kadınlara yönelik başka birimler açma eğilimindedirler. Bu kollar veya birimler kadınların siyasal yaşama katılmasını güçlendirici bir fonksiyon olarak görmektedir. Kadın Kollarının amaçları çok yönlü ve çeşitlidir. Bunlar Demir'e göre şu şeklide sıralanmaktadır.

- Partiyeye kadınların desteğini sağlamak,
- Partiyeye kadın üyeler kazandırmak,
- Kadınları partinin üst makamları için eğitmek ve aktif hale getirmek,
- Parti politikalarını etkilemek,
- Kadınlarla diğer gruplar arasında bağlantılar kurmak (2015: 80).

Ülkemizde partiler cinsiyetçi ideolojiyi araç olarak kullanmaktadır. Bu düşünceden hareketle partilerin parti içi tüzük ve programlarında kadın ve erkek politikacılara yaklaşımı, bahsedilen bu durumu desteklediğini göstermektedir (Çadır, 2011: 45). Siyasi partilerin söylemlerinde, program ve yazılı dokümanlarda, kampanyalarda kadın kimliğinin sunumu ve nasıl tanımlandığı gibi konular günümüzde araştırma talep eden önemli birer çalışma alanı olarak belirmektedir.

Ak Parti'nin programında kadın politikası çok önemli bir yere sahip olmaktadır; partinin Milli Görüş geleneğinden gelme İslamcı geçmişle bağını kırmak istemesi ve Türkiye'nin AB'ye adaylığıyla kadın konusunun ön plana gelmesi, Ak Parti'nin kadın sorunlarını kucaklamasına neden olan bir zorunluluktur (Cansun, 2013: 94). Ak Parti için kadınlar ailenin bel kemiğidir. Ak Parti'de kadınların eğitimi kendi açılarından değil, aile ve toplum açısından önemi vurgulanmaktadır. Parti programını incelediğimizde, Ak Parti Programı'nda eğitim, sağlık sosyal güvenlik ve çalışma alanlarında kadınlarla ilgili bir çok yasa ve kararlar kabul edilmesine rağmen, kadınların

siyasete katılımı yönünde parti tarafından gözle görülebilir adımların atılmadığı, sadece AB Üyeliği'ne katılım için kadın konusunun parti önünde bir zorunluluk olduğu görülmüştür.

YAP'ın iktidarda olduğu dönemde, kadınlarla ilgili bazı yasa ve kararlar kabul edilmiş, kadınların sosyal, ekonomik ve siyasal hayata katılmasına destek olmak amacıyla birçok kampanya ve projeler gerçekleştirilmiştir. YAP Kadın Kolları 1995 yılında kurulmuştur. Ayrıca 2006 yılının Şubat ayında kurulan 'Aile, Kadın ve Çocuk Sorunları üzerine Devlet Komitesi' Azerbaycan'da kadınların sorunlarının ortaya çıkarılması, cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesi için etkinlik ve programların yapılması ve bu gibi işler yapmaktadır (<http://scfwca.gov.az/page/komitenin-tarixi>). Bugün Azerbaycan Parlamentosunda (Milli Meclis) 124 milletvekilinin 19'unu kadın vekiller oluşturmaktadır (% 15.2) (<http://parliament.az/?/az/content/9>). Yeni Azerbaycan Partisi kadını toplumun bel kemiği olarak nitelendirmektedir. Parti'ye göre, kadınsız hiç bir alan gelişemez. Bir toplumun gelişmesi ve ayakta kalabilmesi için kadınların seçimlere aktif bir şekilde katılması, ülkenin her alanında yer alması, özellikle siyasal alanın yapılanmasında faaliyette bulunmaları gerekmektedir.

4. Seçim Kampanyalarında Kadın Kimliği

1 Kasım 2015'de Türkiye'de gerçekleştirilen Genel Seçimlerde, 26. dönemin milletvekilleri seçilmiştir, toplam 550 milletvekilinden sadece 82 kadının girdiği Meclis'de, Ak Parti'den 33 kadın milletvekili TBMM'deki yerini almıştır. Kazanan 33 milletvekilinden 19'u tesettürlü ve geleneksel giyimli, geriye kalan 14 milletvekili ise modern giyimlidir.

Seçim kampanyalarında kadınlara cinsiyetçi yaklaşımın olduğu açıkça görülmektedir. Örneğin, "Adalet ve Kalkınma Partisi'nin metinlerinde ilk göze çarpan şey kadınlarımız/annelerimiz şeklindeki sahiplik söylemi göze çarpmaktadır. Söylemde ortaya çıkan bu yaklaşım; Ak Parti'nin özgürlüğü sadece "temel hak ve özgürlükler" kalıbına bir uyum efekti olarak düşünmüş olması şeklinde kendini göstermektedir" (Elçik, 2015). Aynı durum Azerbaycan'da da sezilmektedir; özellikle seçim kampanyalarında kadınlar da dahil, tüm milletvekili adaylarının daha çok parti liderine yönelik konuşmaları ve davranışları durumu açık bir şekilde gözler önüne sermektedir.

5. Araştırmanın Hakkında

Geçmişten günümüze kadar gerçekleştirilen tüm eylemleri ele aldığımızda, kadınların erkeklerle aynı seviyede temsil olunması için birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Ancak gelişmiş birçok ülkeye nazaran yapılanların yeterli olmadığı görülmektedir. Özellikle Avrupa, İskandinavya ve ABD gibi ülkeler ile kıyaslandığında bu durum daha net anlaşılmaktadır. Türkiye ve Azerbaycan'da kadınların sadece eğitim ve çalışma alanlarında sınırlı bir oranda ilerleme elde etmesi, siyaset alanında ise daha düşük düzeyde temsil hakkı bulması gerçeği gözler önüne sermektedir. Teknolojinin tüm yaşamımızda yer aldığı bir dönemde, birçok ülkede kadınların çeşitli makam ve mevkide yer alması ve bir çok başarıya ulaşmalarına rağmen, Türkiye ve Azerbaycan'da hala kadına yönelik şiddetin durdurulamaması, kız çocuklarının eğitim gibi önemli faaliyetleri destek kampanyaları dahilinde sürdürmesi durumu izah etmektedir.

Bu çalışma ile Ak Parti ve YAP iktidarının her iki ülkede, kadınların siyasal katılımı yönünde yapılan çalışmalar, özellikle genel seçimler döneminde kadınların siyasal kampanyalarda nasıl tanımlandığı ve her iki partinin Kadın Kolları'nın bu konudaki faaliyetleri incelenerek ele alınmıştır. Çalışmanın evreni; Ak Parti'nin ve YAP'nin gerçekleştirmiş oldukları seçim kampanyalarında kadın kimliğinin tanımlanmasına dair bulgulardır. Örneklemede ise; Ak Parti Kadın Kolları ve YAP Kadın Kolları seçilmiştir.

6. Araştırmanın Bulguları

Yapılan mülakatlar sonucunda, kadınların siyasette aktif bir şekilde yer alması YAP ve Ak Parti için çok önemlidir. Parti yetkililerine göre kadınlar siyasette mutlaka yer almalıdır, aksi halde kadın-erkek eşitliği sağlanamaz. Her iki partinin Kadın Kolları'na göre, kadınların çekingen olmaları, özgüvensizlik ve kararsızlık, toplumun kadına atfettiği roller, kadınların siyasete katılmasının önündeki en büyük engeldir. Toplum ataerkindir ve bu ataerki değerlere göre, siyaset erkek işidir ve kadınlar siyasetten anlamaz. Sonuç olarak kadınlara karşı bir güvensizlik ortaya çıkmaktadır ve bu yüzden kadınların siyasete katılımı engellenmektedir. Öte yandan eğitim seviyesinin düşük olması, ekonomik sorunlar ve başka nedenler de kadınların siyasette ortak sorunları olarak görülmektedir. Ayrıca her iki partinin toplumdaki imajı Kadın Kolları tarafından

olumlu olarak nitelendirilmiş, Ak Parti ve YAP'ın seçimlerde kadınlara gösterdiği desteğin onların siyasal katılımında kayda değer ilerlemelere yol açtığı belirtilmiştir.

Genel olarak, mülakat sonuçlarını incelediğimizde, her iki parti kadın kolları yetkililerine göre, kadınların siyasal katılımı yönünde Ak Parti ve YAP aktif bir şekilde çalışmaktadır ve kadınsız tüm alanlar gibi, siyasetin de düşünülmediği belirtilmektedir. Ak Parti kadınların siyasete yeterince ilgi göstermediğini belirtse de, YAP'a göre, kadınların siyasete ilgisi kişiye göre değişmektedir. Ancak her iki kadın kolları yetkilisi temsil ettikleri partiler sayesinde kadınların siyasal katılımında önemli değişiklik olduğunu ve giderek kadın siyasetçilerin arttığını ileri sürmüştür. Ak Parti ve YAP'a göre, kadınların siyasetteki ortak sorunları toplumsal cinsiyete dayalı gelenek ve roller, kadınların erkeklere oranla daha duygusal olmaları, onların ailedeki sorumluluklarıdır. Aynı zamanda, parti kadın kolları yetkililerine göre, Azerbaycan ve Türkiye'de parlamentolardaki kadın milletvekili sayısı daha önceki yıllarla kıyaslandığında yeterli sayılabilir. Ak Parti ve YAP kadınların siyasete katılması amacıyla birçok kampanya ve çalışmalar yapmaktadır: kadınlarla ev görüşmeleri ve toplantılar düzenlenmekte ve onların siyasete katılması için teşvik edici adımlar atılmaktadır. 1 Kasım 2015 Azerbaycan ve Türkiye'de gerçekleştirilen genel seçimlerde, kadın adayların ve kadın seçmenlerin seçimlere ilgisi ve katılımı kafidir, ancak bu sayının giderek daha da artacağı belirtilmektedir.

Sonuç olarak, her iki parti kadın kolları ile gerçekleştirilen mülakatlar sonucunda, parti kadın kollarının, kadınların siyasete katılmasına yönelik herhangi özel bir çalışmasının olmadığı, yapılan işlerin sadece kadınlar arasında partilerin olumlu imajının sağlanması ve kadın seçmenlerin oylarını kazanması amaçlı olduğu ortaya çıkarılmıştır. Genel olarak, 2015 seçim döneminde kadın milletvekili adaylarının kamuoyuna tanıtılmasında parti ve parti 'Kadın Kolları' aktif bir şekilde faaliyette bulunmuştur.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Teknolojinin sürekli geliştiği ve her alanda karşımıza çıktığı 21. yüzyılda, kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olması, her bir demokratik toplum için ve demokrasiyi en

iyi yönetim biçimi olarak kabul eden ve uygulayan devletler veya iktidarlar için en önemli faktörlerden biri olarak görülmelidir. En iyi yönetim biçimi olarak kabul edilen demokrasi sadece siyasette değil, aynı zamanda, kurum ve kuruluşlarda, yaşamımızın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Modern dünyada kadınlarla erkeklerin çalışma, sosyal ve siyasal alanlarda eşit düzeyde temsilinin sağlanması yönünde kurum ve örgütler tarafından aynı zamanda, hükümetler tarafından bir çok çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bireylerin tümünün haklarının korunması ve mecliste temsilinin sağlanması için kadın ve erkeğin eşit düzeyde, yönetimde ve iktidarda temsil edilmesi gerekmektedir.

Dünya genelinde “Erkek Yönetimi”nin olması gerçeği hiçte abartı değildir. Yapılan araştırmalar sonucunda tüm dünyada kadının siyasette temsil oranının çok düşük olduğu açıkça görülmektedir. Yüzyıllardır süren ve halen devam eden kadınların erkeklerle eşit düzeyde hak ve özgürlüklere sahip olma mücadelesi sonucunda eğitim, sağlık, bilim, siyaset ve diğer alanlarda gelişmeler elde edilmesine ve dünya genelinde bir çok ülkenin hukuk ve yasa sisteminde değişiklikler yapılmasına rağmen, kadınların erkeklerle eşit biçimde hak ve özgürlüklerden yararlanmaları henüz yeterince sağlanamamıştır. Elde edilen seçme ve seçilme hakkı eşitlik mücadelesinde çok önemli bir başarı olmakla birlikte, kadınların halen ev içinde ve ev dışında erkeklerin yönetimi ve denetiminde olmaları ve ekonomik özgürlüklerinin olmaması, söz konusu hakların genelde yasalarda yer alan ve teoride kalan bir hak olmaktan ileri gitmeyen ve onların önünde temel bir engel olarak kalmaya devam eden ataerkil uygulamanın sonucu olarak varlığını korumaktadır. Ataerkil sistemin temel özelliği olan cinsiyete dayalı işbölümü, kadınların siyaset alanında daha eşit bir görünüme ulaşmalarını engellemektedir.

Araştırma sırasında kadınların siyasal katılımında rastlanan en büyük engelin bahsi geçen toplumlarda ‘kadın mesleği’ veya “siyaset erkek işidir” diye bir kalıp kavramın olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu ise “kadınların siyasette erkeklere oranla daha az temsil olunması veya hiç olunmaması, söz konusu toplumların kadın ve erkeğe atfettiği rollere dayanmaktadır” hipotezini doğrulamaktadır. Azerbaycan ve Türkiye toplumunda kadınlar için belirli mesleklerin olması, onların siyasal katılımını da olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü toplumlara göre, eğer kadın siyasette olursa ailesiyle ilgilenmez ve erkeklerle aynı ortamda çok fazla bulunduğundan bekar kadınların evlenme oranının azalmasına sebep olduğu düşüncesinin yaygın olduğu görülmektedir. Tüm bu durumlar, toplumlarda gelenek ve göreneklere, aynı zamanda İslam dinine zıt olarak kabul

edilmektedir. Ayrıca, kadınların duygusal varlık olarak kabul edilmesi faktörü de onların siyasette yeterince temsil edilmemesine neden olmaktadır. Çünkü topluma göre, siyasette duygusallığa yer yoktur ve kadın duygusal ve zarif varlık olduğundan siyaset yapamaz, siyaset erkek işidir. Bu düşünce yapısını, gerçekleştirilen mülakatlar sonucunda ileri sürülen “Siyasal partilerin temel hedeflerinde kadınlara yönelik çalışmaların veya halkla ilişkiler kampanyasının yer almaması, kadınların siyasete düşük oranla katılımına ve kadın milletvekili sayısının az olmasına neden olmaktadır” hipotezini doğrulamaktadır. Partilerin kadınlara yönelik özel bir çalışmasının olmaması, halkla ilişkiler kampanyalarının yapılmaması, özellikle partilerin programlarında kadınların siyasete katılmaları için herhangi bir teşvik edici çalışmaların bulunmaması, aynı zamanda siyasal partilerin programlarında kadınların daha çok ‘anne veya eş’ olarak algılanması, kadınların siyasal katılımını olumsuz olarak etkilemektedir. Ak Parti ve YAP partilerinin ‘Kadın Kolları’ yetkilileri ile gerçekleştirilen mülakatların sonucunda, kadın kollarının yaptığı çalışmaların, kadınların siyasal katılımını sağlamak amaçlı olmadığına, daha çok ev kadınlarına yönelen bu çalışmaların bu kadınlar arasında partinin olumlu imajını sağlaması ve seçim zamanlarında o kadınların desteğinin alınması amacıyla olduğu görülmüştür. Özellikle hedef kitle olarak ev kadınlarının tercih edilmesi bu iddiayı doğrulamaktadır.

Günümüz yaşantısının dijital olarak algılanmasına rağmen insanların yeni iletişim araçları aracılığıyla bilgiye kolay ulaşmasını dikkate alırsak, söz konusu partilerin seçim kampanyalarında sosyal medya ağlarının yeterince aktif kullanılmadığı, kadın adaylara ait afiş ve broşürlere kolayca ulaşılamaması da dikkat çekmektedir. Diğer Avrupa ülkeleri ve ABD’de gerçekleştirilen seçim kampanyalarında adayların kıyasıyla mücadele ettiği seçim maratonunda görülen aktif faaliyet, ne yazık ki, Azerbaycan ve Türkiye’deki seçimlerde görülememektedir. Özellikle, sosyal medyanın imkanlarından az yararlanılması, adayların halkla ilişkiler çalışmalarının yeterli olmadığını göstermektedir.

Sürekli gelişen ve değişen dünyada rekabet ortamı hızla büyümekte ve her alanda kurum ve kuruluşlar hayatta kalabilmeleri için bu değişime ayak uydurmak zorundadır. Bu durum siyasal partiler ve seçimlerde aday olan kişiler için de geçerlidir. Bu düşünceden hareketle Grunig ve Hunt’ın iki yönlü simetrik modelinin kurumlar tarafından etkili bir şekilde icra edilmesinin gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, Azerbaycan’da gerçekleştirilen seçimlerde neredeyse hiç mühalif partili adayların

olmaması, seçim maratonunun daha da sönük geçmesine neden olmaktadır. Kadın milletvekili adayların seçmenleriyle görüşmelerinde daha çok parti başkanına veya hükümet başkanına yönelik konuşmalar yapmaları açıkça görülmektedir. Kadınların siyasal katılımına destek olma amaçlı hiç bir aktivite görülmemektedir. Daha öncede belirtildiği gibi, seçim kampanyalarında genellikle parti başkanına yönelik slogan ve kampanyaların yapılması, seçim maratonunda erkek-kadın eşitsizliğine neden olmaktadır. Ayrıca, Azerbaycan'da gerçekleştirilen her seçimde aynı adayların veya milletvekillerinin adaylığını koyması ve tekrar milletvekili olması, insanlarda seçim ortamının demokratik olmamasına ve güvensizlik duygusuna yol açmaktadır. Bu yaklaşım, "Azerbaycan'da siyasi partilerin seçim kampanyalarında erkek ve kadın adaylara yönelik eşit bir biçimde faaliyette bulunulmaması toplum genelinde seçime katılım oranının düşük olmasına neden olmaktadır" hipotezini doğrulanmaktadır.

Sonuç olarak, demokrasi 21. yüzyılda en uygun yönetim biçimi olarak kabul edilmektedir ve gelişmiş ülkeler tarafından uygulanmaktadır. Demokrasinin en büyük özelliği ve iyi yönetim biçimi olarak kabul görmesi her bireye eşit ağırlıkta imkanlar sağlanması ve cinsiyet ayrımı yapmaksızın, bir devletin tüm alanlarında uygulamaya koyulmasıdır. Bir ülkenin demokratik olması ise, onun vatandaşlarının yanı sıra, siyasal partilerinin de üstlendiği bir sorumluluk olarak düşünülmektedir. Toplumda demokratik ortamı sağlamanın en büyük örneklerinden birisi kadın ve erkeklerin tüm alanlarda olduğu gibi, siyasette de beraber temsil olunması ve birlikte kararın alınması gerektiği inancı yer almaktadır. Bu durumda en büyük görev siyasal partilerin üzerine düşmektedir. Siyasal partiler hem dünya, hem ülke genelinde kendi olumlu imajlarını oluşturmak amacıyla, ayrımcılık yapmaksızın seçimlerde adaylara eşit imkan sunulması, seçim kampanyalarında sadece erkek ağırlıklı çalışmaların aksine kadınlara yeterli destek verilmesi, toplumda kadının hem kendi varlığını sürdürmesine, hem de ülkenin demokratik olmasında bir katkıda bulunulmasına imkan tanınmaktadır. Ayrıca, siyasi partilerin berrak bir şekilde toplumu aydınlatma görevini eksiksiz yerine getirmesi, insanların hem güvenini kazanmasına hem de seçmenlerin seçimlere olan güvensizliğinin ortadan kalkmasına zemin hazırlayabilir. Tüm bunları varsayarak, siyasal parti ve vatandaşlar arasındaki iletişimin çok önemli olmakla beraber, devlet-vatandaş ilişkilerinin güçlenmesindeki ve ülkenin kalkınmasındaki gerekli etkenlerden birisi olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akal, C.B., (1994). *Siyasi İktidarın Cinsiyeti*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Aydemir, D. ve Aydemir, E., (2011). *Türk Siyasetinde Kadınlar: Çok Oluyoruz!*, Ankara: USAK Yayınları.
- Beauvoir, S., (2013). *Bağımsızlığa Doğru*, Çev. Bertan O., İstanbul: Payel Yayınevi.
- Cansun, Ş., (2013). *AKP – CHP – Kadınlar*, İstanbul: XII Levha.
- Çadır, M., (2011). “Kadının Siyasal Yaşama Katılımında Siyasal Parti Kadın Kollarının Rolü (TBMM’de Gurubu Bulunan Partiler Bağlamında Ankara İli Örneği)”, (Yayınlanmamış) Uzmanlık Tezi, Ankara: KSGM.
- Dahl, R.A., (2015). *Demokrasi Üzerine*, Çev. Betül K., Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Demir, Z., (2015). *Türkiye’de Kadın ve Siyaset*, Ankara: Kadim Yayınları.
- Demir, Z., (2015). “Kadınların Siyasete Katılımı ve Katılımı Artırmaya Yönelik Stratejiler”, *KADEM Kadın Araştırmaları*, 1 (2), 35-47.
- Dunn, J., (1994). *Democracy: The Unfinished Journey 508 BC – 1993 AD*, Oxford University Press.
- Elçik, G., (2015). “Seçim Beyannamelerinde "Kadınlarımız/Kadınlarla/Kadınlar Olarak", <http://bianet.org/bianet/siyaset/164222-secim-beyannamelerinde-kadınlarımız-kadınlarla-kadınlar-olarak>., 05.01.2018.
- Phillips, A., (2011). *Demokrasinin Cinsiyeti*, Çev. Alev T., İstanbul: Metis Yayınları.
- Tekeli, Ş., (1988). *Kadınlar İçin*, İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Touraine, A., (1997). *Demokrasi Nedir?*, Çev. Olcay K., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yaraman, A., (2015). *Türkiye’de Kadınların Siyasal Temsili: Dişiliksiz Siyaset*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

Ak Parti Parti Programı, <https://www.akparti.org.tr/site/akparti/parti-programi>,
01.05.2018.

Azərbaycan Cumhuriyeti Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi,
<http://scfwca.gov.az/>, 25.01.2018

Qanun.az, “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında”, <http://www.e-qanun.az/framework/4078>., 28.04.2018

TBMM, (2009). “*Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler 1935-2009*”,
28.04.2018.

United Nations, “*Member States*”, <http://www.un.org/en/member-states>,
25.04.2018.

UN Women, “*Facts and figures: Leadership and political participation*”,
<http://www.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation/facts-and-figures>., 23.01.2018.

Yeni Azərbaycan Partisi Parti Programı, <http://yap.az/az/view/pages/9>, 01.05.2018.

World Economic Forum, (2016). *The Global Gender Gap Report 2016*,
<https://www.weforum.org/reports/the-global-gender-gap-report-2016>., 25.04.2018.